

VILARCA evvel, Hâfiz Burhan'ın plâkalarıyla yurd semâsını dolduran bu ses, yeniden moda oldu. Modaya radyolar ve hoparlörler de iştirak ettiği için, "Mağrip mi yoksa makber mi yâ Rab!..", feryadı, yine gökleri dolduruyor.

İçinde "makber,, kelimesi geçtiği için midir, bilmem, Abdülhak Hâmid'in bu tanınmış manzumesini dinleyicilerine okumaya hazırlanan ses sanatkarlarımız:

— Sevgili dinleyiciler! Şimdi de size Abdülhak Hâmid'in "Makber,, ini okuyacağım!

Demekte ısrar ve ittîfak ediyorlar ve bu hatâları, her defasında, alkışlarla karşılamıyor! Halbuki okudukları mısrala, Hâmid'in "Makber,, inde değil, "Tarık,, tiyatrosundadır ve Makber'le ne söz, ne de ses bakımından hiç bir münâsebeti yoktur. Bu manzume yazıldığı zaman, Fatma Hanım henüz ölmemişti.

★
Bizzat Hâmid'in söylediğine göre, saire bu manzumeyi ilham eden, gençliğinde Paris'te hayranlıkla seyrettiği bir "Romeo ve Juliet,, operasıdır. Çünkü meşhur balkon sahnesinden sonra, bu târihi aşk dramının en tesirli sahnesi, mezarlık vak'asıdır:

"Juliet'i sevmediği insanla evlenmekten kurtarmak isteyen rahip Laurence, ona uyutucu bir ilaç verir. Güzel kıızı, öldü diye mezarla gömerler. Rahip gece olunca kıızı mezardan çıkaracak ve iki sevgiliyi kavuşturacaktır. Fakat papazın hiylesini vaktinde haber alamayan Romeo, Juliet'i sahiden öldü sanarak, kızın kabrinde intihar eder. Az sonra uyanan Juliet, sevdiği erkeği ölmüş görünce, Romeo'nun hançerini kendi göğsüne saplayarak, büyük ve ebedî visâle ulaşır..

İşte bu sahne Paris'te temsil edilirken, mezarlıkta her yer karanlık bırakılmış, yalnız Juliet'in kabri bir meşale ile aydınlanmıştır. Bu sebeptendir ki Hâmid'in

EDEBÎ SOHBETLER

HER YER KARANLIK

Nihad Sami
BANARLI

19 9 933

eserini ötekine karıştırarak yaptıkları "hatâ ilânları,, ndan kurtulurlar. Bizzat Hâmid, aynı manzumeyi "Mersiye-i Mahabbet,, diye isimlendirmiştir.

★

manzumesi: "Her yer karanlık, pür-nür o mevki,, mısrayla başlar.

Tarık tiyatrosundaki mezarlık sahnesi de, biraz, böyledir: "Henüz 18 yaşında, güzel bir İspanyol kıızı, bir Arap mücahidıyla sevişir. Arap savaşçısı, bir muharebede vurularak İslâm mezarlığına gömülür. Bu sefer, hâin bir İspanyol papazı, aynı kıza, ya kendisine, yahut elindeki hançere teslim olmasını teklif eder. Kız, papazın elinden hançeri kaparak Müslüman mezarlığına koşar, sevdiği kahramanın mezarı başında:

Her yer karanlık, pür-nür o mevki!..
Mağrip mi yoksa, makber mi yâ Rab?

Yâ hâb-gâh-ı dilber mi yâ Rab;
Rü'yâ değil bu, aynıyle vâkîl..

Mısralarıyla başlayan meşhur "Aşk mersiyesi,, ni söyler ve küçük hançeri tâ kabine batırarak orada intihar eder.

Bu sahne Tarık dramına âdeta eklenmiş bir sahnedir, fakat esere bir tenevvü verir. Sözlerinin hayli kapalı olması ise, tiyatro tekniği bakımından bir kusurdur.

★

Bu manzumeye mutlaka bir ad vermek lâzımsa, onu Hâmid'in büyük "Makber,, i ile karıştırmadan, "Her yer karanlık mersiyesi,, diye isimlendirmek doğrudur. Bizim müskimizde "güfte,, ler, ilk kelimeleriyle isimlendirmek ananesi bunu vadirgatmaz. Ses sanatkarlarımız da durmaksızın Hâmid gibi büyük bir şairimizin bir

tasavvuru, bu kadar hasret-i hayâlât içinde bulunduğum halde, sahihen bana da gıpta-resan oldu; fakat "inmiş,, yerine "düşmüş,, denilse.. ne dersin? Ben dâima yazdığım şeylerde şiddet taraftarı olduğumdan o hayâl, âlem-i ilhamdan benim fikrime nâzil olsaydı, inmiş yerine düşmüş ile ifâde ederdim.

".. "Bir haclegâhe döndüyse türben,, mısraını neden şâyân-ı muâhaze görmüşsün? Ta'acüb ederim; fakat onun altındaki "Aç koynunu aç, menkûhanım ben,, mısra'ında benim fikradıma "menkûha,, yerine "maşûka,, demek iktizâ eder.

".. "Hürî kücağı, gülman ocığı,, yerine "Allah ocığı,, derdim. "Her neyse aç aç,, yerine "Aç koynunu aç,, denilse ne olur?

".. "Sevbi siyâhım aksiyile rûşan,, mısraı, tasavvuru, yalnız sen, ben fikirde olanlara ifâde edebilir. "Sevbi siyâhım,, yerine "mâtem libâsım,, kullanılsa daha vâzih olmuycacağı mukarrer ise de, daha münasib olmaz mı?

".. "Gök mü yarılmış yâ Rab nedir bu — Ezhâr pür-nür, envâr hoş-bâ,, beyti için ne söyhyeyim? Var ol Hâmid! Bu kadar vahşi, bu kadar fevkalâde tasavvurları semâvât-i ilhâmın tabakatını yarar da mı meydana çıkarırsın? Bu sehl-i mümteni' de değil; çünkü mümteni' fakat sehl addolunmasına imkân yok..

★

Bu şekilde, şiirin daha bir çok mısralarını kâh beklenen, kâh düzelten Namık Kemal'in bu tashih-

leri Hâmid tarafından çok müsadık karşılanmış ve "Tarık,, intişar ettiği zaman manzumenin bir kısım mısraları Kemal'in düzelttiği şekilde neşrolunmuştur.

Namık Kemal'in, daha bir çok güzel fikirlerin; ihtivâ eden bu mühim mektubun bütünü, önce "Mecmua-i Ebüzziyâ,, da neşrolunmuş, (Sayı: 13-14, 1898) er yeni olarak da Fevziye Abdullah Tansel'in "Hususi mektuplarına göre Namık Kemal ve Abdülhak Hâmid,, isimli değerli efüdüde incelenmiştir (1949).

★

Bizim müzik dünyamız bu bakımlardan da hayli (alaturka) dır. "Bu tâbiri, alaturka, hâls Türk demek olmadığı için kullanıyordum.. Şairlerimizin şiirlerini alır, ekseriyâ şiiri anlamamış seslerle besteler; yine ekseriyâ şairinin ismini bile söylemeye lüzum görmeden tegannî ederler.. Bâzan bu besteler, sırf sözlerindeki güzellik yüzünden sevilip şöbret buldukları halde getirdikleri kazançtan şairlerinin ve vârislerinin telif haklarını akillarına bile getirmezler.. Üstelik her bakımdan ziyan ettikleri şiirlerin, kimin, hangi şiiri olduğunu öğrenmeğe dahi lüzum görmeyerek, böyle yanlış tanıtırlar.. Sonra bu memlekette sanata kıymet verilmiyor diye gazellerindeki "aman,, lar sayısınca feryad ederler..

Halbuki, uzaktan örnek gösterdikleri Batı dünyasında hâdisе bunun aksidir. Bestelenen her eser, bütün teferruatıyla, lejandlarıyla bilinir; eserdeki sanatın ruhuna ruh katan bir müziğiyle bestelenir; ve sokak çalgılarına varıncaya kadar şiirlerin, bütün eserlerin telif hakkına derin saygı gösterilir ki, onun için o ülkelerde sanatın hâlâ yüce ve yüksek bir pâyegâri vardır.

Bizim sanat dünyamızda ise, işte adımlarını bilemiyoruz: Her yer karanlık..

Nihad Sami Banarlı

